

УДК 330.341.2

Бодак І.В.

Луцький національний технічний університет

ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ НА РЕГІОНАЛЬНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ РІВНЯХ

Досягнення стану продовольчої безпеки країни вимагає формування чітких пропозицій щодо діяльності органів влади на загальнодержавному та регіональному рівнях. В даній статті пропонуємо розглянути рекомендації науковців та сформовані авторські проектні завдання в сфері продовольчої безпеки. Під якою, на наш погляд, слід розуміти стабільне забезпечення населення продовольством на раціональному рівні за нормальних умов, і в разі надзвичайних ситуацій - на мінімальному, що включає: спроможність ринку надати пропозицію достатньої кількості якісних продуктів харчування; можливість придбати продовольство для всіх соціальних груп населення; забезпечення необхідної якості товарів.

Актуальність теми. Регіони України на сьогодні визнані повноцінними об'єктами господарювання та набувають все більшої самостійності на національному рівні. Володіючи специфічними природними, кліматичними особливостями, сільськогосподарським потенціалом, вони здатні збільшити обсяги виробництва, підвищити урожайність культур та основних продуктів харчування для досягнення задовільного стану продовольчої безпеки.

Однак, на сьогодні не визначено стратегії та принципів діяльності загальнодержавних та регіональних органів влади в сфері продовольчої безпеки. Законодавчо не затверджено чітких критеріїв забезпечення продовольчої безпеки в країні та її регіонах. Єдиним впровадженням продовольчої безпеки на практиці в нашій країні є існування державного резерву зерна, рекомендованих та мінімальних норм споживання продуктів харчування та наявність величезної кількості інститутів, що регулюють якість, безпеку, стандарти виробництва продуктів харчування. Але цього не достатньо для забезпечення населення достатньою кількістю, доступних та якісних продуктів харчування.

Результати досліджень. В даних умовах важливим завданням є створення регіональної політики забезпечення продовольчої безпеки кожного громадянина країни, що й підтверджує Суперсон В.І.: «важливим напрямком структурної перебудови і реалізації економічних інтересів нашої держави повинна стати розробка науково обґрунтованої регіональної політики, в основу якої необхідно покласти принципи розвитку продуктивних сил регіонів, підвищення ефективності використання їх природно-ресурсного потенціалу, можливості виробництва конкурентоздатної продукції, у першу чергу, товарів продовольчої групи» [1]. Під регіональною політикою продовольчої безпеки, ми розуміємо, сукупність заходів на регіональному та національному рівнях, спрямованих на забезпечення продуктами харчування населення в усіх регіонах країни. При чому, увага акцентується не лише на питанні виробництва сільськогосподарської продукції, а й доступності на ринку продуктів харчування для всіх соціальних груп населення.

Реалізація ефективної політики забезпечення продовольчої безпеки на регіональному рівні стане можливою при використанні чіткої системи заходів державного регулювання та діяльності регіонів в підтримці сільськогосподарського сектору. Основна діяльність держави в сфері продовольчої безпеки, на думку Пушака Я.Я., полягає в:

- підтримці цін і доходів товаровиробників;
- коректуванні попиту та пропозиції;

- проведенні галузевих та соціально-економічних структурних зрушень;
- стимулюванні розвитку науково-технічного прогресу;
- забезпеченні потреб держави відносно продовольства тощо. [2]

Регіональна політика здійснюється з використанням заходів на національному та регіональному рівнях. Ми пропонуємо доповнити вищевикладений перелік діяльності держави в сфері продовольчої безпеки наступними заходами:

1) *Створення державних резервів продукції.* Формування внутрішніх резервів продовольства не тільки зерна, підтримання безпечного рівня перехідних запасів продовольства, що залишаються з року в рік на зберіганні в державі, є необхідною умовою гарантування продовольчої безпеки. Як наголошує Манзій І.Б., створення продовольчої безпеки країни має передбачити забезпечення постійної готовності держави до попередження та ліквідації порушень системи забезпечення продуктами харчування населення як у цілому, так і окремих регіонів. Такі порушення можуть виникати внаслідок стихійного лиха, інших надзвичайних ситуацій. Саме для цього потрібно створювати та постійно оновлювати стратегічні продовольчі запаси, удосконалювати систему їх розподілу й використання. [3]

2) *Затвердження нормативно-правової бази продовольчої безпеки,* що затвердить принципи, завдання, критерії досягнення стану продовольчої безпеки, визначить об'єкти та суб'єкти даного питання, їхні функції, обов'язки та допоможе делегувати завдання на той рівень, де вони вирішуватимуться найефективніше.

3) *Запровадження дотацій в сільське господарство для всіх категорій товаровиробників.* Необхідно мотивувати фермерів та товаровиробників до збільшення обсягів тих видів продукції, споживання яких здійснюється менше раціонального рівня. З усіх видів основних продуктів харчування, нижче не тільки раціональних, але й мінімальних норм, споживають українці м'ясо і м'ясопродукти. Жибак М.М. зазначив, що тваринництво вважається найбільш трудомісткою групою галузей сільського господарства та потребує значних капіталовкладень (приміщень для утримання худоби, обладнання та ін.) [4]. Тому необхідно надавати дотації усім категоріям товаровиробників, щоб виробництво продукції було більш економічно привабливим.

4) *Створення сприятливого інвестиційного клімату* для залучення іноземних інвестицій в сільське господарство з метою його технічної модернізації та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішніх та зовнішніх ринках.

5) *Вирощування сільськогосподарської продукції у відповідності до кліматичних зон.* Особливо важливим є спеціалізація сільського господарства на тих видах продукції, виробництво яких, з огляду на наявні місцеві умови, характеризується нижчим, порівняно з іншими регіонами, рівнем витрат і, відповідно, вищою рентабельністю. Адже, якщо не буде існувати такого підходу до виробництва, тоді обсяги виробленої продукції будуть меншими, ніж потенційно можливі. Зеленська О.О. наголошує, що на даний момент реалізацію цього принципу в розвитку агросфери України порушено: в степовій зоні з невикористано високими затратами вирощують картоплю, натомість на Поліссі займаються виробництвом цукрових буряків, соняшнику та пшениці [5].

6) *Розвиток наукової галузі з метою винайдення нових екологічних та прибуткових шляхів ведення сільського господарства,* в тому числі використання досліджень вчених аграріїв щодо вирощування певних видів рослинництва в найбільш сприятливих умовах.

Такі заходи є необхідними та нагальними, оскільки на сьогоднішній день, основними проблемами забезпечення продовольчої безпеки у регіонах України є: структурна розбалансованість промислового і розділення на окремі сфери

агропромислового комплексу, низька конкурентоспроможність вітчизняної продукції на зовнішньому ринку, недостатнє фінансування сфери АПК, необхідність підтримки та захисту вітчизняного виробника, внутрішнього ринку від експансії зарубіжних товаровиробників, територіальна асиметрія інвестицій та інші. Такі чинники здатні спровокувати виникнення продовольчих загроз, під якими розуміють перебільшений доступ до продуктів харчування, зменшення об'ємів споживання, економічну недоступність товарів, погіршення якості продукції.

На регіональному рівні за процес забезпечення продовольчої безпеки повинні відповідати структурні підрозділи облдержадміністрацій. Основною їхньою функцією повинен бути контроль ринку продуктів, під яким розуміють контроль якості продукції, наявність необхідної кількості та асортименту продуктів харчування. Задля виконання державного замовлення, посилення продовольчої безпеки регіону та стимулювання місцевих сільськогосподарських виробників регіональні органи влади здійснюють [2]:

- реалізацію на території області єдиної державної політики в сфері продовольчої безпеки з урахуванням місцевих умов;
- формування та реалізацію власних цільових програм з продовольчої безпеки за напрямками, що не входять до державної цільової програми;
- організацію контролю за якістю харчових продуктів, що виготовляються і перебувають в обігу на території регіону;
- розробку проекту обласного продовольчого замовлення області на наступний рік з урахуванням пропозицій органів місцевого самоврядування;
- залучення до виконання державних замовлень, що фінансуються за рахунок коштів обласного бюджету, насамперед місцевих сільгоспвиробників;
- збір та аналіз даних про продовольче забезпечення населення, а також прогнозування динаміки розвитку на регіональному ринку продовольства.

Регіональні органи влади в сфері продовольчої безпеки повинні здійснювати конкретні дії, що на нашу думку, полягають в:

1) *Підтримці регіональних сільськогосподарських виробників, підприємств переробної і харчової промисловості* шляхом введення додаткових платежів (мита) на товар, який вироблений не в даному регіоні; застосування пільгового оподаткування, наприклад введення в сільській місцевості нульової ставки податку на найману робочу силу; зниження ставки по платі за землю, комунальних тарифів по оплаті за електроенергію.

2) *Створенні регіональних логістичних центрів продукції* для здійснення торгівлі, експорту продуктів харчування. Вони допоможуть зменшити собівартість продукції шляхом зниження транспортних витрат, особливо в теперішніх умовах коли ціни на пальне значно зросли. Організація даних логістичних центрів є важливим кроком для створення раціональної та ефективної системи міжрегіонального обміну продовольчими товарами.

3) *Відкриття сезонних регіональних оптових ринків виробник – споживач*, що допоможуть збільшити об'єми продаж для виробників, а для споживачів - можливість придбати товари за ціною нижчою ніж на ринку. На сьогоднішній день між товаровиробниками та споживачами існує багато посередників, які значно збільшують ціну товарів. Завданням оптових ринків та логістичних центрів є зменшення кількості ланок посередників.

4) *Забезпечення населення якісними продуктами харчування за рахунок товарів місцевого виробництва*. Необхідно заохочувати споживача купувати товари вироблені в регіоні. Такий захід покращить фінансовий стан, оскільки матеріальні кошти залишаться в даному регіоні.

5) Стимулювання розвитку експортного потенціалу продовольчого комплексу регіону. Україна володіє вигідним геополітичним розташуванням, через її територію проходять міжнародні транспортні коридори. Тому необхідно розвивати агропромисловий комплекс для нарощування експорту.

6) Раціональне та екологічне використання природних особливостей регіону: економіко-географічне положення щодо розміщення сировини, ринків збуту готової продукції, важливих економічних центрів, природних, трудових, виробничих та інших ресурсів. Стан продовольчої безпеки повинен досягатись не завдаючи шкоди навколишньому середовищу (грунтам, водоймам, насадженням).

7) Залучати підсобні господарства до забезпечення регіональної продовольчої безпеки, надавати можливість селянам постачати власні товари в оптові центри продукції та інші місця реалізації продовольчих товарів.

Висновки. Запровадження вище перелічених заходів на практиці покращить стан продовольчої безпеки, збільшить кількість, покращить якість продукції, забезпечить сільськогосподарський розвиток країни, оскільки, зросте рівень споживання продуктів харчування до рекомендованих норм.

Література

1. Суперсон В.І. Регіональні аспекти забезпечення продовольчої безпеки України. - Статистика України: Регіональна статистика. - 2006. - №1. – С.53.
2. Пушак Я.Я. Держане регулювання аграрної сфери регіону в контексті формування його продовольчої безпеки. – Наукова конференція Соціум.Наука.Культура. Серія: Економіка. – Електронний доступ: <http://intkonf.org/ken-pushak-yaya-derzhavne-regulyuvannya-agrarnoyi-sferi-regionu-v-konteksti-formuvannya-yogo-prodovolchoyi-bezpeki/>.
3. Манзій І.Б. Про показники продовольчої безпеки країни/ І.Б. Манзій/ Економіка АПК. – 2009. – № 2. – С.51-56.
4. Жибак М.М. Особливості функціонування фермерських господарств регіону/ Жибак М.М.// III Міжнародна науково-практична інтернет – конференція «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи». - 9-23 квітня 2012 року – Секція 6: Проблеми економічної та продовольчої безпеки держави - С.4-6.
5. Зеленська О.О. Система продовольчої безпеки: сутність та ієрархічні рівні . – Вісник ЖДТУ, Серія: Економічні науки. – 2012. - №1(59). – С.111. – Електронний доступ: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2012_1_2/23.pdf

References

1. Superson V.I. Rehionalni aspekty zabezpechennia prodovolchoi bezpeky Ukrainy. - Statystyka Ukrainy: Rehionalna statystyka. - 2006. - №1. – S.53.
2. Pushak Ya.Ya. Derzhane rehuliuвання ahrarnoi sfery rehionu v konteksti formuvannya yoho prodovolchoi bezpeky. – Naukova konferentsiia Sotsium.Nauka.Kultura. Serii: Ekonomika. – Elektronnyi dostup: <http://intkonf.org/ken-pushak-yaya-derzhavne-regulyuvannya-agrarnoyi-sferi-regionu-v-konteksti-formuvannya-yogo-prodovolchoyi-bezpeki/>.
3. Manzii I.B. Pro pokaznyky prodovolchoi bezpeky krainy/ I.B. Manzii/ Ekonomika APK. – 2009. – № 2. – S.51-56.
4. Zhybak M.M. Osoblyvosti funktsionuvannya fermerskykh hospodarstv rehionu/ Zhybak M.M.// III Mizhnarodna naukovo-praktychna internet – konferentsiia «Rynkova transformatsiia ekonomiky: stan, problemy, perspektyvy». - 9-23 kvitnia 2012 roku – Sektsiia 6: Problemy ekonomichnoi ta prodovolchoi bezpeky derzhavy - S.4-6.
5. Zelenska O.O. Systema prodovolchoi bezpeky: sutnist ta iierarkhichni rivni . – Visnyk ZhDTU, Serii: Ekonomichni nauky. – 2012. - №1(59). – S.111. – Elektronnyi dostup: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_gum/Vzhdtu_econ/2012_1_2/23.pdf

УДК 330.341.2**ГОСУДАРСТВЕННОЕ РЕГУЛИРОВАНИЕ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ НА РЕГИОНАЛЬНОМ И НАЦИОНАЛЬНОМ УРОВНЯХ / Бодак И.В.**

Достижение состояния продовольственной безопасности страны требует формирования четких предложений по деятельности органов власти на общегосударственном и региональном уровнях. В данной статье предлагаем рассмотреть рекомендации ученых, и сформированы авторские проектные задачи в области продовольственной безопасности.

С целью достижения продовольственной безопасности, на общегосударственном уровне, предлагаем создание государственных резервов продукции, утверждение нормативно-правовой базы продовольственной безопасности, введение дотаций в сельское хозяйство для всех категорий товаропроизводителей, создание благоприятного инвестиционного климата, выращивание сельскохозяйственной продукции в соответствии климатическим зонам, развитие научной отрасли с целью изобретения новых экологических и прибыльных путей ведения сельского хозяйства.

На региональном уровне необходимо поддерживать региональных сельскохозяйственных производителей, предприятий перерабатывающей и пищевой промышленности, создать региональные логистические центры продукции, открывать сезонные региональные оптовые рынки производитель - потребитель, обеспечивать население качественными продуктами питания за счет товаров местного производства, стимулировать развитие экспортного потенциала продовольственного комплекса региона, рациональное и экологическое использование природных особенностей региона, привлекать подсобные хозяйства к обеспечению региональной продовольственной безопасности.

Ключевые слова: продовольственная безопасность страны, региональная политика, логистические центры продукции.

UCC 330.341.2**STATE REGULATION OF FOOD SAFETY AT REGIONAL AND NATIONAL LEVELS / Bodak I.V.**

Achievement of food security of the country requires the development of clear proposals for government activities at the national and regional levels. This article proposes to consider the recommendations of scientists, authors and shaped design problems in the field of food security.

In order to achieve food security at the national level, we propose the creation of public goods provision, approval of the regulatory framework of food security, the introduction of subsidies in agriculture for all categories of producers, to create a favorable investment climate, the cultivation of agricultural products according to climatic zones, the development of the science sector in order to invent new ways of environmental and profitable agriculture.

At the regional level is necessary to maintain regional agricultural producers, food processors and food industries, to create a regional logistics centers of production, open seasonally regional wholesale markets - the consumer, provide the population with quality food products at the expense of local production, stimulate the development of the export potential of the region's food complex, rational environmental and natural features of the region, attract farms to ensure regional food security.

Keywords: food security, regional policy, logistics centers of production.

*Рецензент: Новгородська Н.В., кандидат с.-г. наук, доцент,
Вінницький національний аграрний університет*